

השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא

צח.

עין משפט
נר מצוה

לב א מיי פ"ד מהל'
טוען וטען הלכה ז
סוג עשין זה טוש"ע ח"מ
סי' עה סעי' יג:
לב ב מיי פ"ג מהל'
שאלה ופקדון הלכה
ד סמוג עשין זכ טוש"ע
ח"מ סי' שמה סעי' א:
לד ג מיי עה טוש"ע עה
סעי' ב:

מן היתומים דאע"ג לשבועה דרבנן היא מתוך שאינו יכולין לישבע מפסידין ואין נוטלין ושמה הטעם הוא דבעלילה מועטת יש לנו להקל על היתומים שלא להוציא ממון מהם והתם דוקא אמרינן דעבד כרז ושמואל עבד ולא בעלמא כדאמר התם הבו דלא להוסיף עלה והיה דשניהם חשודים אע"ג דשכנגדו אינו מחוייב אלא שבועה דרבנן אפ"ה מפסיד היינו משום שהשבועה בא מחמת הנחבע שהיה חייב שבועה דאורייתא לכן חשיבא גם שבועה כדאורייתא ואינו נראה לרי"ז דא"כ היכי פריך התם אדר"ג דאמר אי איתא לרזב ושמואל איתא אי איתא ליתא ופריך אי איתא איתא אלמא מספקא ליה והא עבד ר"ג עובדא דיחלוקו והא ר"ג מני סבר שפיר לרזב ושמואל דהא אית ליה נמי מתוך שאינו יכול לישבע התובע מפסיד לכן הוי דינא יחלוקו בשניהם חשודים וה"ג סברי רז ושמואל ואי פריך אלמא מספקא ליה הא ר"ג ודאי אית ליה הא דרז ושמואל הא לישנא דאס איתא איתא לא משמע הכי דה"ל אדרבה למימר אס ליתא ליתא אלמא מספקא ליה ועוד דלמא דוקא בשניהם חשודים דצאה לתובע שבועה מחמת נחבע דמחוייב שבועה דאורייתא קאמר ר"ג מתוך שאינו יכול לישבע מפסיד כדפי' ר"מ ולא בהיה דרז ושמואל כדפרישית ומו היכי מוכח דרבנניו שצבזל דאמרי חזרה שבועה לסיני היתומים והלא בזהיה אפי' ר' אבא ור"ג יכולין לסבור דרז ושמואל רז ושמואל יסברו שפיר חזרה שבועה למחוייב לה או יחלוקו דקא סברי מי שאינו יכול לישבע מפסיד אלמא משמע דפשיטא ליה לגמרא דלר' אבא אין חילוק אלא ל"ש אס נחבע מחוייב או תובע לעולם מתוך שאינו יכול אחד מהן לישבע משלם הנחבע

אלה חמשים. הוה ליה מודה מקצת ומחוייב שבועה על השא"ר ואינו יכול לישבע דאמר איני יודע: קא משכח לה. עסק שבועה דמתניתין רישא צב' פרות וסיפא בג' רישא דקאמי לדינא על היום או על השעה לא מיתוקמא צפיה אחת מעיקרא אלא צב' ומתו וזה תובעו על צ' והלה מודה לו צלחת שהוא מחוייב לו דמיה והיא המציאתו להתחייב שבועה על השניה שטוען איני יודע אס חייב אס לאו ומתוך שאינו יכול לישבע משלם. ולהכי נקט ומתו תרוייהו דאי צדקיימא חדא וקאמר ליה אחדא שקלה ואחדא איני יודע אס בשעת שאילה אס הי"ך ואיכא מ"ד הי"ך פטור משבועה. וסיפא דקתני שאל אחת ושכר אחת ואיני יודע איזה מהן מתה משכחת לה עסק שבועה כשהיו ממחילה שלשה ומתו השנים צלחת מודה ששאלה היתה וחייב צדמיה והיא מחייבתו שבועה על השניה: ונרמי דאמר ד' **שומרים כו'.** בשבועות האמורות בהן כגון ש"ס לישבע שנגנבה וש"ס לישבע שנאנסה ושאל לישבע שמתה ממלאכה לריכין כפירה וכו' אלמא מדקאמר בעינן כפירה ולא אמרינן לריכין הודאה במקצת ש"מ אע"ג דשייכא צבו שבועת שומרינן בלא שום כפירה לא מנשיעין ליה שבועת שומרים עד דכפר כפירה אחריתי כגון להד"מ או החזרתי לך ולדידיה לא מחייב שבועה אהודאה בלא כפירה ואינו יודע לאו כפירה היא והא דרזבא לית ליה אא"כ אמר לו חמשים יש וגי' השניים מקצת להד"מ ומקצת איני יודע משכחת לעסק שבועה דמתני' רישא צב' פרות וסיפא צב'. לרמי צב' חמא לא משמע ליה כי הוא זה"ז בלא כפירה כלומר זה אמת זה להד"מ אבל זה אני חייב וזה איני יודע אי נגנב או שנאבד צב"ש לא משמע ליה כי הוא זה:

ד' שומרים צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת. קודם שימחייבו שבועה, ואם נשבע בלא כפירה והודאה אין שבועתו של שומר חנם נגנבה ומתו מחייבו כפ' (ב"ק פ"ד) שבועה האמורה בהם, כשומר חנם שנגנבה ממנו ושומר שכר שנאנסה ובשאל שמתה מחמת מלאכה (וע"ל ה. כפירה לא הוה אלא כשפר ממש, או לא היו דברים מעולם או החזרתי לך, הודאה לא הוה אלא אס כן הוה ממש יש לו בירו שחייב להחזיר לו, מלא שאלו חייב שבועה השומרים בלא אלא אס כן טען שלם פרות, צלחת כפר לו וצלחת הודה לו שישנה בירו והשלישית אומר לו נאנסה, או אס שומר חנם הוא אומר לו בשלישית נגנבה, דחייב עליה שבועה האמורה בשפחה שלם שאלו ידו במלאכה רעהו, שאלו שבועה דכפירה אין זו שבועה האמורה בשומרים, ובלאו כפירה נמי לא מחייבה שבועת השומרים, דכתיב בשומר חנם כי הוא זה, דמיה נפקא לן שמועה במקצת וכו' במקצת, ולאפקו ממ"ד צב"ק כהגוזל (קו). עירוב פרושיות כחוב כלא, וכו' כתיב כי הוא זה לאו השומר חנם דכתיב גביה קא, אלא אלא ספק תלוה, ואשמועינן האי מתא דבשומרים נמי בעינן כפירה והודאה, והשבועה האמורה בפרה על פרה שלישית (וע"ל ה.).

ולרז ושמואל לעולם פטור הנחבע ופליג ר' אבא אדר"ג ודרזב ושמואל ולכן מוכיח שפיר דרבנניו דאמרי חזרה שבועה לסיני דהיינו רז ושמואל וכולה סוגיא משמע דפליג ר' אבא אדרזב ושמואל דקאמר רבא כוותיה דר' אבא מיסתברא וכן רז ושמואל האי צין שיהם מאי דרשי ציה משמע דפליגי ור"מ פ' דעיקר דקדייק גמ' דרבנניו שצבזל רז ושמואל סמין אפרק קמא דסנהדרין (ד"ף ז' ע"א) דק"ל התם דרבנניו שצבזל רז ושמואל וה"ק רבנניו שצבזל רז ושמואל דק"ל ושמעין להו נמי דס"ל אין אדם מוריש שבועה לבניו דכיון דמחוייב בעל דין שבועה ואינו יכול לישבע יעמוד ממון במקומו ול"ש להו צין תובע לנתבע ודוחק הוא: **דאמר רבא בונה צי בידך בו'.** פ"י ר"ח דרבני רבא צהאי לישנא לא מנינו עיקרה בגמ' ומיהו קבלנו מרבנניו דעיקרה צפרק כל הנשבעין (שבועות דף מ"א).

מתוך שאינו יבוא לישבע משלם. ה"ג הוה לן למימר מן הדין בחשוד על השבועה אלא תקנו שיהא כנגדו נשבע ונטול דבעינן אחר לא הוי אפשר שמי שהיה רוצה היה מלוה לו פרוטה ויתבע כל אשר לו ויהא מודה מקצת כמה שחייב ויתחייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע יקח כל אשר לו בלא שבועה לכן תקנו שישבע שכנגדו אבל הכא וצנכא שאינו יכול לישבע לא מחמת שהוא חשוד אלא עתה בתביעה זו אינו יכול לישבע מחמת המאורע לא הריכו לישבע שכנגדו: **משכחת לה רישא בתרתי וסיפא בתלת.** הן סוגיא איתא כרבי חייא בר יוסף דאית ליה בהגוזל קמא (ב"ק דף ק"ו). ושם ד"ה עירוב) עירוב פרושיות כתיב כאן וכו' כתיב כי הוא זה אלמנה הוה דכתיב אבל בפקדון לא צעי כפירה והודאה צהדי נאנסו כדצעי התם ר' חייא צב' אבא א"ר יוחנן ופליג אצרייתא דרמי צב' חמא דצעי ג' פרות אלא צפתי פרות סגי בהודאה וכפירה או בהודאה ונאנסו ול"ג ר"מ ה"מ במלוה אבל בפקדון מעיז ומעיז אבל ריב"ז גרס ליה ומפרש ה"מ במלוה אבל בפקדון דהיינו צטענה דלא שייכא אלא בפקדון דהיינו טענת אונס מעיז ומעיז דאין חצירו מכיר בשקרו וחייב אפי' בלא הודאה ושם מפרש באורך והשתא לפי' ריב"ז הכא דקטעין שוכר כדרכה מתה אבל איני יודע אס בשעת שאלה אס בשעת שכירות או שאלה או שכורה נהי דלשבועה שמתה כדרכה דהיינו טענה דנאנסו לא צעי הודאה מ"מ מה שטוען איני יודע אס שאלה או שכורה דהיינו כפירה צעי הודאה ולהכי מוקי רישא צב' וסיפא צב' דהשתא איכא חדא הודאה והיא מחוייב שבועה לישבע ששכורה מתה דאי לאו דהיה הודאה הוה כופר הכל ופטור וע"י גלגול דנשבע כדרכה מתה אין להשביעו כדפרישית במתני' ולפרי"ת א"ש טפי דלדידיה אפילו נאנסו צעי הודאה ורמי צב' חמא מוקי לה בג' פרות וכו' חייא חדא הודאה וחדא דכפירה היינו אותה שטוען להד"מ וחדא דנאנסה והיינו הוא דקטעין איני יודע טעניו צה שמתה כדרכה ור"מ צב' סגי בהיה דהודאה ובהיה דאיני יודע דאיכא צה נאנסה וכפירה וי"ל דגזירת הכתוב דאינה עולה לכאן ולכאן דכי הוא זה משמע דאיכא כפירה והודאה מלכד אותה שטוען צה שלא פשע צה ומכאן יש להוכיח דרמי צב' חמא לא סגי בכפירה והודאה בלא נאנסו ול"ג דפ"י צב"ש ר"מ דאי סגי לא היה לריך כאן להוסיף פרה של כפירה אליביה דבשל הודאה ואיני יודע הוה סגי כמו לר' חייא צב' יוסף היכי פליג אצרייתא דרמי צב' חמא וי"ל דסבר כמתני' דשבועת דהיינו (שבועות דף מ"ב) ושם זה אומר עד הו"ו זה אומר עד החלון וסלע הלויתני עליו כו' ועשר גפנים טעונות מסרתי לך דבכולהו לא צעי [אלא] כפירה והודאה ור"מ ור' יוחנן היכי פליג אמתני' וקבר כצרייתא דרמי צב' חמא והא"ר יוחנן הלכה כמתם משנה וי"ל דאמוראי נינהו אליביה דר' יוחנן כדאמר בריש אלו טריפות (חולין דף מ"ג) א"ג יאמר שכלל המשניות לא חשש להזכיר אותן של אונסין כדמוקי מתני' דהכא ומיהו קשה לפרי"ת דפריך בסמוך גבי זה אומר שאלה זה אומר שכורה ישבע אמאי מה שטענו לא הודה לו ולרזב הוה לרזב יהודה פריך דלא צעו פרות הודאה והוה כופר הכל כדפי' בקוגט' וא"כ מאי משני ע"י גלגול דא"ל אישבע כדרכה מתה הא לפרי"ת כיון דאיכא הודאה לא מחייב שבועה אפי' צטענה נאנסו ובלא פ"י הקוגט' תיקשי לרז יהודה היאך יתכן דכיון דליכא אלא חד פרה ולפ"י ריב"ז איתא צפשיטות וי"ל דהיה צבועה מדרבנן דהדרבנן איכא שבועה בנאנסו בלא שום הודאה ולעיל דמרנך הודאה משום דאיני יודע הוה כפירה כדפרישית לריב"ז וכן מפרש ר"מ היא דסוף המוכר הבית (ב"ב דף ע"ג) ושם ד"ה סוף) דקאמר אילו אומר נאנסו לאו שבועה צעי דהיינו מדרבנן דאיכא שבועה מדרבנן קודם שבועת